

## Спорядження скіфів

*In articles are resulted assortment products from a skin which were used in Ancient Skiffii.*

Скіфи — плем'я кочівників — давні пращури слов'ян, які у VII ст. до н.е. — I ст. н.е. проживали на території сучасного Причорномор'я, Придніпров'я та Кавказу (аж до Алтаю). Це плем'я було дуже войовниче, що чинило великий вплив на їхній одяг, взуття та військове спорядження [1]. Причому у скіфів воювали і чоловіки, і жінки.

Скіфи носили короткі шкіряні або повстяні куртки, які запахували на лівий бік та закріплювали на поясі ремнем. На ремінь підвішували меч, сокиру, кинджал, точильний камінь, нагайку, чашу та горіт (футляр для луку та стріл). Крім того, ремінь у скіфів був прикрасою і ознакою їхнього соціального статусу (рис. 1).

Штани скіфи також шили із шкіри хутром всередину або з повсті. Їх заправляли у чоботи, або вони вільно звисали навколо ніг. Куртки та штани багатих воїнів були прикрашені та розшиті бляшками із золота. Незаможні люди прикрашали одяг аплікаціями з кольорової шкіри або вишивкою кольоровими нитками. Скіфи, як чоловіки, так і жінки, носили невисокі (трохи вище щиколоток) напівчобітки з м'якою шкіряною голівкою та халявами до колін (щоб було видно орнамент панчіх). Халяви чобіт часто-густо робили мозаїчними з квадратиків кольорової шкіри, повсті або хутра. Чоботи нагадували шкіряні панчохи і трималися на носі за допомогою шкіряних ремінців, які охоплювали стопу та щиколотку. Багаті носили чоботи, оздоблені золотими прикрасами. Під чоботи скіфи надягали довгі повстяні панчохи з пришитою повстяною підшовою. По їхньому верхньому краю нашивали смужки з орнаментом з різнокольорових шматків шкіри та хутра. Таке взуття отримало назву «скіфське».

Жіночі напівчобітки скіфи часто виробляли з тонкої шкіри червоного кольору, багато прикрашали та орнаментували. В зоні з'єднання голівки з халявою вшивали смужку червоної вовняної тасьми, прикрашену шкіряними аплікаціями. Оригінально прикрашали й підшву взуття, використовуючи шкіру, бісер, сухожилля «нитки».

До військового спорядження скіфів належали (див. рис. 1): захисні панцир 1, пояс 2, горіт 3 й так звані поножі 4 (для захисту ніг воїна від стопи до коліна) та ін. Існували різні конструкції поножів. Одні з них виготовляли з бронзи, покритої позолотою. На поверхні їх рел'єфно виділялися місця для коліна та м'язів гомілки. Вздовж периметру поножів були дрібні отвори для закріплення підкладки з шкіри або вовни. Ще один ряд отворів робили нижче коліна — для закріплення м'якої подушочки для захисту коліна від травмування зброєю. Висота поножів становила від 40 до 47 см, маса — близько 400 г.

На носі поножі закріплювали кількома способами. Найрозповсюдженішим був такий спосіб: у верхніх та нижніх кутках поножів ззаду пробивали парні отвори, через які просмикували тонкі ремінці зав'язок. Внутрішній бік поножів часто вирізали і до нього підшивали шкіру або повсть (для полегшення управління конем за допомогою внутрішньої поверхні гомілки).

Існували також конструкції нагомільників (або набірних поножів), які являли собою шкіряну основу трапецієподібної форми висотою приблизно 25 см і максимальною шириною майже 20 см, на яку нашивали тонкі та вузькі (шириною близько 1,5 см) 13-14 вертикальних пластин з бронзи.

Вздовж країв пластин пробивали дрібні отвори, через які просмикували тонкі ремінці для пришивання верхньої та нижньої окантовувальних деталей із шкіри. В зоні згину стопи нагомільники мали фігурні вирізи для зручності використання їх воїном. Крайні пластини нагомільника мали по два більших отвори (зверху та знизу) для просмикування ремінців, за допомогою яких поножі закріплювали на носі.



Рис. 1

Захисні панцири скіфів також мали шкіряну основу, яку покривали набором невеликих металевих пластинок, що нагадували риб'ячу луску. Пластинки між собою та на шкіряній основі кріпили за допомогою шкіряних ремінців та жил. Таке «покриття» мав весь комплект військового спорядження скіфів: шоломи, панцири, бойові пояси, щити, засоби захисту ніг воїна та його бойового коня [ 1—3 ].

Скіфські набірні пояси мали захисну функцію. Їх робили з шкіряною основою довжиною 0,95—1,1 м, на яку кріпили металеві (іноді золоті) пластини. На кінцях поясу та на пластинах були отвори, через які просмикували довгі шкіряні ремінці, за допомогою яких прикріплювали пластини до основи та зав'язували пояс на тулубі. Були відомі також широкі пояси з кількома рядами металевих наборів.

Іншим обов'язковим предметом військового спорядження, характерним тільки для скіфів, був горіт [ 1 ]. В ньому (на відміну від колчану) одночасно розташовували не тільки стріли, а й лук. Горіти виготовляли з дерева, обтягували цупкою тканиною, шкірою або хутром. Велику увагу приділяли прикрашанню горітів: їх розмальовували різними фарбами, розшивали аплікаціями, золотими бляшками. Царські горіти виготовляли цілком з срібла або золота. В кожному такому футлярі одночасно розміщалося від 150 до 250 стріл. Довжина горітів сягала до 70 см. Дно горіту могло мати округлу форму діаметром 12—15 см або форму овалу, загостреного з одного боку. Зазвичай горіти підвішували до поясу за допомогою ремня, пришитого до споду горіта (там, де розташовувався лук, а не відділення для стріл).

Дуже велику увагу скіфи приділяли засобам захисту коня. Бойовий кінь скіфів мав комплект захисних виробів [ 3 ], до яких належали: налобники, нагрудники, чепраки та ін. (див. рис. 2). Їх виробляли за таким самим принципом, що й спорядження воїнів: (тобто мали шкіряну або повстяну основу, на яку нашивали захисні металеві бляшки). Іноді зазначені вироби виготовляли простюбуванням матеріалів.

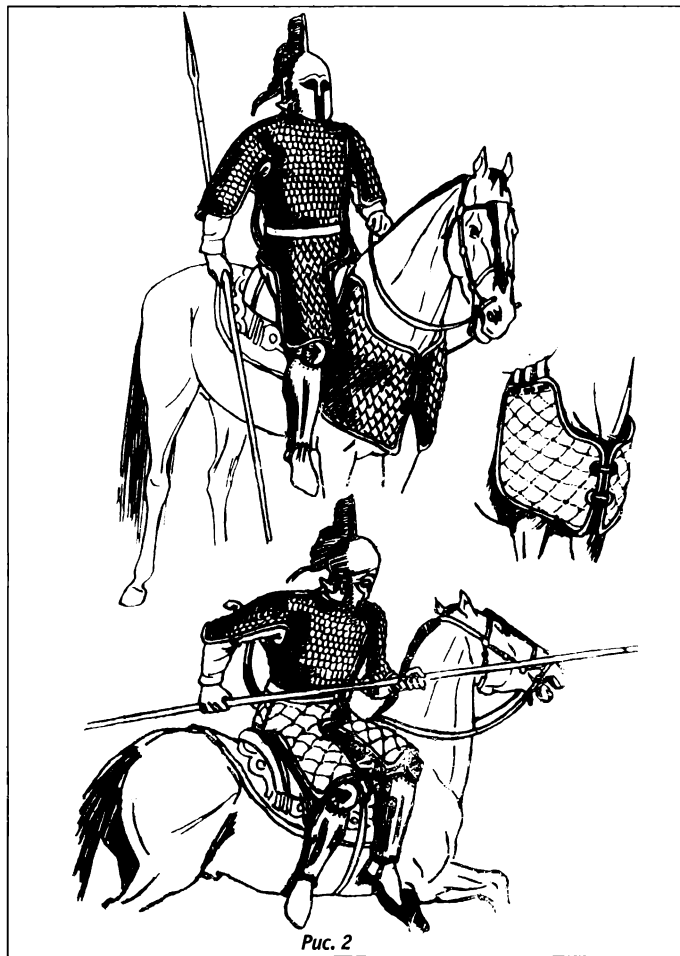


Рис. 2

Культура скіфів, їхній побут, спорядження, способи ведення військових дій тощо мали великий вплив на подальший розвиток суспільства.

І в наш час модельєри знаходять у культурі скіфів глибоке творче джерело для розроблення сучасних колекцій одягу, взуття та шкіргалантерейних виробів.

### СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Мурзин В.Ю., Черненко Е.В. Великая скифия. К. — Запорожье, — 2002, — 339 с.
2. Горелик М.В. Опыт реконструкции скифских доспехов...Сов.археология, 1971, № 3, с.236—245.
3. Мурзин В.Ю., Черненко Е.В. О средствах защиты боевого коня в скифское время. К.: Наукова думка, — 1980, — 259с.